

**Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 16.07.2004. a määruse nr 242
„Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute
menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja
sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise kord
ja alused“ muutmise“ eelnõu**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Määruse muudatused on seotud looduskaitseseaduse muutmisega, mis on kavandatud Riigikogu menetluses olnud looduskaitseseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga 612 SE¹. Kaitstaval loodusobjektidel asuva kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, riigile omandamise üle otsustamine antakse looduskaitseseaduse muutmisega Keskkonnaameti peadirektori pädevusse, praegu on pädevus energeetika- ja keskkonnaministril. Seetõttu on vaja teha asjakohane muudatus ka määruses.

Määruse muutmise eelnõu koostas Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna peaspetsialist Kris Heinsoo (kris.heinsoo@kliimaministeerium.ee). Õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Džein Aunre (džein.aunre@kliimaministeerium.ee), eelnõu ja seletuskirja keeletoimetuse tegi Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee). Eelnõu koostamisse olid kaasatud Keskkonnaamet ja Riigimetsa Majandamise Keskus.

Eelnõu on seotud looduskaitseseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (edaspidi *612 SE*). Eelnõukohase määrusega muudetakse Vabariigi Valitsuse 16. juuli 2004. a määrust nr 242 „Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused“ (edaspidi *määrus*).

Muudatuste mõju on hinnatud 612 SE seletuskirjas. Tegemist on bürokraatiat vähendavate muudatustega, mille tulemusel optimeeritakse Kliimaministeeriumi haldusalas ametnike tööd, luues ühtlasi suurema selguse kõikide asjassepuutuvate osaliste jaoks. Kui praegu saab kinnisasja omanik teha kinnisasja võõrandamise ettepaneku Kliimaministeeriumile kaitstava loodusobjekti valitseja kaudu, siis edaspidi saab isik teha avalduse samuti Keskkonnaametile ja sama asutuse peadirektor ka otsustab nii kinnisasja riigile omandamise algatamise kui ka omandamisest keeldumise. Juba praegu teeb omandamise menetluse eeltoimingud ja valmistab ette käskkirjad kaitstava loodusobjekti valitseja (Keskkonnaamet), tuvastades, kas kinnisasja on looduskaitseseaduse § 20 ja määruse alusel lubatud omandada. 612 SE alusel on otsustatud anda ka lõplik otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile.

2. Eelnõu sisu

Eelnõu punktiga 1 muudetakse määruse § 4 lõike 1 punkti 2, jättes sõnade energeetika- ja keskkonnaminister järel välja tekstiosa „(edaspidi omandaja)“, sest Riigikogu menetluses oleva 612 SEga kavandatakse anda kinnisasjade, mille riiklikult kaitstava loodusobjekti kaitsekord piirab oluliselt selle sihtotstarbelist kasutamist, riigile omandamise üle otsustusõigus

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/8eed247b-9a67-4fe2-851e-aa950aec0515/looduskaitseseaduse-ja-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

Keskkonnaameti peadirektorile. Seega ei ole enam edaspidi minister looduskaitsepiirangutega maa riigile omandamise üle otsustaja ja sulgudes olev täiendus on üleliigne.

Kehtiva looduskaitseseaduse redaktsiooni järgi otsustab nii kinnisasja omandamise algatamise kui ka omandamise valdkonna eest vastutav minister. Kuna aga omandamise menetluse eeltoimingud teeb ja valmistab ette käskkirjad kaitstava loodusobjekti valitseja (Keskkonnaamet), antakse haldusala töö optimeerimiseks ka otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile. Otsustusprotsess on sel viisil kiirem, sest kooskõlastusring on lühem.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse § 5 lõiget 1, kuna 612 SEga kavandatakse anda kinnisasjade, millel riiklikult kaitstava loodusobjekti kaitsekord piirab oluliselt selle sihtotstarbelist kasutamist, riigile omandamise üle otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile. Seega on edaspidi Keskkonnaameti pädevuses looduskaitsepiirangutega maade riigile omandamise ja sellest keeldumise üle otsustamine. Omandamismenetluses on kinnisasja omanikuga läbirääkimiste pidamisel riigi esindaja Keskkonnaamet ja pärast omandamisotsuse tegemist on riigi nimel lepingut sõlmima volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*).

RMK põhimäärus võimaldab tehingu tegemiseks anda volitusi. See võimaldab vajaduse korral anda volituse Keskkonnaametile. RMK põhimääruse § 15 lõige 1 sätestab, et RMK juhatus (edaspidi *juhatus*) esindab ja juhib RMKd. Juhatuses on kõigi RMK kohustuste täitmisega seotud otsuste ja tehingute tegemine ning toimingute sooritamine, mille korral ei ole juhatuses pädevust seadusega piiratud. Juhatusel on õigus anda volitusi otsuste ja tehingute tegemiseks ning toimingute sooritamiseks.

Looduskaitseseaduse § 20 lõike 2 järgi kinnisasja omandamisega seotud kulud kannab riik ja omandamist finantseeritakse riigieelarvest igaks eelarveaastaks määratud summa piires või riigitulundusasutuse (RMK) eelarvest. Keskkonnaameti peadirektor saab otsuseid teha, lähtudes konkreetseks aastaks ettenähtud eelarvest.

Eelnõu punktiga 3 muudetakse § 6 lõike 1 sissejuhatavat lauseosa, sest 612 SEga kavandatakse anda kinnisasjade, millel riiklikult kaitstava loodusobjekti kaitsekord piirab oluliselt selle sihtotstarbelist kasutamist, riigile omandamise üle otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile. Seega võib pärast muudatuse jõustumist kehtima hakkava LKSi redaktsiooni kohaselt kinnisasja omanik teha ettepaneku Keskkonnaameti peadirektorile.

Eelnõu punktiga 4 muudetakse § 6 lõike 3 sõnastust, sest 612 SEga kavandatakse anda kinnisasjade, millel riiklikult kaitstava loodusobjekti kaitsekord piirab oluliselt selle sihtotstarbelist kasutamist, riigile omandamise üle otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile. Seega kui looduskaitseseaduse §-s 20 sätestatu kohaselt ei ole ettepanekus nimetatud kinnisasja lubatud omandada, otsustab Keskkonnaameti peadirektor omandamisest keeldumise ja keeldumise otsus edastatakse kinnisasja omanikule.

Eelnõu punktiga 5 muudetakse § 6 lõike 4 sõnastust, sest 612 SEga kavandatakse anda kinnisasjade, millel riiklikult kaitstava loodusobjekti kaitsekord piirab oluliselt selle sihtotstarbelist kasutamist, riigile omandamise üle otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile. Seega kui looduskaitseseaduse §-s 20 sätestatu järgi on ettepanekus nimetatud kinnisasja lubatud omandada, otsustab ministri asemel edaspidi Keskkonnaameti peadirektor omandamise algatamise. Omandamismenetluse algatamise otsus edastatakse avaldajale. Omandamismenetluses on kinnisasja omanikuga läbirääkimiste pidamisel riigi esindaja Keskkonnaamet ning pärast omandamisotsuse tegemist on riigi nimel lepingut sõlmima volitatud asutus RMK.

Eelnõu punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks § 6¹ lõige 2, mis käsitleb, millised andmed avaldatakse ettepanekute ja nende laekumise kohta Kliimaministeeriumi veebilehel. 612 SEga

täiendatakse riigile kinnisasja omandamise andmete avaldamise nõudeid. Looduskaitseaduse § 20 lõike 4 kolmas lause, mis sätestab, et andmed omandamise kohta avaldatakse Kliimaministeeriumi veebilehel, tunnistatakse kehtetuks ja samasse paragrahvi lisatakse uus lõige, mis sätestab kõnealuste andmete avaldamise Keskkonnaameti veebilehel. Looduskaitseadusega on määratud, kus ja milline info täpselt avaldatakse nii kinnisasjade riigile võõrandamise ettepanekute kui ka riigile omandamise otsuste kohta.

Eelnõu punktiga 7 muudetakse § 8 lõike 3 sõnastust, sest 612 SEga kavandatakse anda kinnisasjade, millel riiklikult kaitstava loodusobjekti kaitsekord piirab oluliselt selle sihtotstarbelist kasutamist, riigile omandamise üle otsustusõigus Keskkonnaameti peadirektorile. Seega on Keskkonnaameti peadirektori pädevuses ka otsustada omandamise menetluse lõpetamine, kui kinnisasja riigile omandamise menetluses ei saavutata hinnakokkulepet kuue kuu jooksul omandaja nõustumisest või vastuväite esitamisest arvates.

Eelnõu punktiga 8 muudetakse § 11 sõnastust. Paragrahv käsitleb omandamise otsustamist. Kinnisasja omaniku ettepanekuga nõustumise korral või pärast omanikult nõusoleku saamist riigi omandamisettepanekule esitatakse omandamise toimik koos asjakohase käskkirjaga Keskkonnaameti peadirektorile, kes otsustab kinnisasja omandamise või keeldub sellest.

Eelnõu punktiga 9 asendatakse sõna „isik“ sõnadega „Riigimetsa Majandamise Keskus“, kes ka edaspidi hakkab riigi nimel sõlmima kinnisasja omandamise lepinguid. Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) on Kliimaministeeriumi valitsemisalas tegutsev riigitulundusasutus, kelle üks tegevusalasid on tema põhimääruse järgi mh kaitstavate loodusobjektide hoidmine. RMK üks õigusi, samuti kohustus on sõlmida riigi nimel lepinguid vara omandamiseks. Metsaseaduse § 48 lõige 2 punkt 6 sätestab, et üheks RMK tegevusalaks on kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja looduskaitseaduse § 20 alusel omandamine. Põhimääruse § 10 punkt 4 sätestab, et RMK-l on õigus ja kohustus sõlmida riigi nimel lepinguid vara omandamiseks, RMK valduses oleva vara kasutusse andmiseks, piiratud asjaõigustega koormamiseks, võõrandamiseks ja vahetamiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõju, rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ning rakendamise eeldatavad tulud

Määruse mõju on analüüsitud 612 SE seletuskirjas². Tegemist ei ole uue korraga, vaid senist korda lihtsustatakse. Määrusega ei kaasne mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule ega kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Otsuste vaidlustamise korral, kui Keskkonnaametile esitatakse vaie või kohtusse kaebus, esindab riiki Keskkonnaamet. Seetõttu on Keskkonnaameti eelarves vaja arvestada lisakuluga ühe töökoha loomiseks. Formaalselt lisandub Keskkonnaametile riigivara valitseja ülesanne, aga töö sisu sellest ei muutu.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. septembril 2026. aastal, samal ajal looduskaitseaduse muudatustega (612 SE).

² <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/8eed247b-9a67-4fe2-851e-aa950aec0515/looduskaitseaduse-ja-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>.

6. Määruse eelnõu koostamine

Määruse eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostamiseks Rahandusministeeriumile.